

AMERICAN JOURNAL OF SOCIOLOGY

Vol. 78, broj 4, siječanj 1973.

Radovi

Joan Huber: Uvod urednika; Helen MacGill Hughes: Djevojka za sve ili odjelna šurjakinja? Supruga predavača zaposlena na kampusu; Jessie Bernard: Moje četiri revolucije: autobiografska prošlost ASA; Jo Freeman: Podrijetlo pokreta za oslobođenje žena; Walter R. Grove i Jeanette F. Tudor: Seksualne uloge odraslih i mentalna oboljenja; Catherine Bodard Silver: Salon, primanje, ured; Žene i profesije u Francuskoj; Hanna Papanek: Muškarci, žene i posao: razmišljanje o dvostrukoj ulozi; Mirra Komarovsky: Kontradikcije kulture i uloga prema spolovima; Slučaj muškaraca; Anne-Marie Henshel: Grupni seks: problem odlučivanja u braku; Nancy Goldman: Promjena uloge žena u vojnim snagama; Cynthia Fuchs Epstein: Pozitivni efekti višestruke negacije: objašnjenje profesionalne uspješnosti crnih žena; Joan Acker: Žene i socijalna stratifikacija: intelektualna diskriminacija s obzirom na spol; Valerie Kincade Oppenheimer: Demografski utjecaj na zapošljavanje žena i njihov status; Larry E. Suter i Herman P. Miller: Razlike u dohocima između muškaraca i zaposlenih žena; Elizabeth M. Havens: Žene, posao i brak; Osvrt na vrste braka žena u SAD; Saul D. Feldman: Zapreka ili poticaj? Bračno stanje i visoko obrazovanje; Marianne A. Ferber i Jane W. Loeb: Provođenje, prednosti i percepcija seksualne diskriminacije među muškim i ženskim nastavnicima; Helena Znaniecki Lopata: Društveni odnosi crnih i bijelih udovica u jednoj sjevernoj metropoli; Arlie Russell Hochschild: Pregled istraživanja uloge spola; Carol Ehrlich: Žene i publiciranje; Diana Scully i Pa-

uline Bart: Čudna stvar se dogodila na putu do otvora: žene u udžbenicima ginekologije; Betty Frankle Kirschner: Upoznavanje studenata s položajem žene u društvu.

Joan Acker

ŽENE I SOCIJALNA STRATIFIKACIJA: INTELEKTUALNA DISKRIMINACIJA S OBZIROM NA SPOL

Joan Acker osvrće se na shvaćanja položaja žene u literaturi o socijalnoj stratifikaciji. Podjela po spolu jedan je od najočitijih kriterija i osnova ekonomske, političke i socijalne nejednakosti. Sociologija se, međutim, orijentirala uglavnom prema muškoj polovici čovječanstva u istraživanju tih problema. Ozbiljnije razmatranje položaja žene u društvu pridonijelo bi i boljem razumijevanju problema stratifikacije.

Zbog toga je potrebno podvrći kritici neka shvaćanja o socijalnom položaju žene od kojih se polazilo u dosadašnjim istraživanjima socijalne stratifikacije. To su, uglavnom, shvaćanja da je obitelj jedinica u stratifikacionom sistemu, te da su socijalni položaj porodice i socijalni status žene određeni statusom muške glave obitelji. Žene, prema tome, nemaju važnu ulogu u procesu stratifikacije. Međutim, neka su istraživanja pokazala da značajan postotak osoba iznad 18 godina nije vezan bračnim vezama, da dvije petine američkih obitelji više nisu tradicionalne porodice u kojima muškarac ima glavnu ulogu, te da (osobito u siromašnim socijalnim stratama) 40% domaćinstava vode žene a ne muškarci.

Zaključak da je položaj žene irelevantan za strukturu šireg sistema nastao je na osnovi dosadašnjih podataka o tome da su žene isključene iz onih položaja koji pružaju društvenu moć, da zarađuju manje od muškaraca, te da ih je relativno mali broj u zanimanjima koja nose veći društveni ugled. Treba ponovo razmotriti ulogu spola u stratifikacionom

procesu. Spol je trajno pripisana karakteristika koja utječe na vrednovanje ličnosti i položaja te predstavlja osnovu za podjelu rada po spolu i za nejednakosti što iz toga proizlaze na statusnom nivou. Isticanje individue kao jedinice u stratifikacionom procesu otvara niz novih problema: je li ispravno zaključivati o socijalnoj strukturi samo na osnovi zanimanja, odnosno kakav status pridati proizvodnom radu koji nije plaćen. Problem postaje širi jer se odnosi na status umirovljenih osoba, studenata i nezaposlenih, a ne samo domaćica. Isto tako, prihvaćanje faktora spola omogućilo bi preciznije uočavanje problema socijalne mobilnosti i strukture moći u suvremenom američkom društvu. Komparativne analize položaja žene u društvima koja doživljavaju brze promjene u klasnoj strukturi i distribuciji moći, mogu pridonijeti boljem razumijevanju širih društvenih sistema.

Joan Acker zaključuje da razlike između individua prema spolu i njihov specifičan doprinos u okviru socijalnog sistema, postaju sve veće kako se gubi tradicionalna obitelj a žene sve više sudjeluju u podjeli rada i moći putem radnih i političkih organizacija.

Saul D. Feldman

BRAČNO STANJE I VISOKO OBRAZOVANJE: ZAPREKA ILI POTICAJ?

Još su uvijek podijeljena mišljenja o značenju visokoga obrazovanja za žene, iako polarizacija nije tako oštra kao prije. Visoko se obrazovanje više ne ističe kao uzrok defeminizacije žena, odnosno kao »opasnost za ljudski rod«, nego kao problem neprekidnog sukoba uloga. Istraživanjem provedenim na 158 visokih škola i sveučilišta u SAD nastojalo se utvrditi postoji li, i ako postoji do koje mjere, konflikt između uloge studenta i uloge bračnog druga.

Žene na poslijediplomskom studiju u Americi češće nisu u braku nego njihove muške kolege. Ako su udate onda je vjerojatnije da njihov bračni drug već posjeduje visoko obrazovanje. Po tradiciji, u američkom je društvu neprihvatljivo da žena bude superiorna mužu i u pogledu obrazovanja, dok u tom pogledu, ograničenja za muškarce ne postoje.

Brak je znatna zapreka i za muškarca i za žene da bi se upisali na redoviti

studij, ali znatno veća za žene: dok je gotovo jedna polovica muškaraca redovitih studenata oženjena, dotle među redovitim studenticama udate žene ne čine ni jednu trećinu.

Starosna distribucija pokazuje da se žene kasnije upisuju na postdiplomski studij nego muškarci, koji ne moraju čekati da im djeca odrastu ili da im bračni drug završi školovanje kako bi nastavili svoj studij.

U pogledu motivacije, žene češće ističu intelektualne motive za nastavljanje studija. To može biti odraz tradicionalnog shvaćanja da žena nije glavni skrbnik obitelji, odnosno reakcija na osjećaj dosade i monotonije koji prati ženu u ulozi domaćice. Međutim, neudate i rastavljene žene ističu financijske razloge za nastavljanje školovanja.

Velik dio studenata na postdiplomskom studiju pokazuje želju za akademskom karijerom koja, pored nastave, obuhvaća znanstveni rad i publiciranje. U tom pogledu postoje velike razlike između oženjenih muškaraca i udatih žena. Obiteljske dužnosti udatoj ženi u znatnoj mjeri otežavaju rad na profesionalnom polju, dok naprotiv, oženjenom muškarcu brak predstavlja povoljnu okolnost i za znanstveni rad.

Bračni status studenata utječe i na njihove društvene odnose: udate studentice znatno manje održavaju neformalne društvene kontakte sa svojim kolegama nego oženjeni studenti.

Bračno stanje utječe na davanje prednosti ulozi studenata pred drugim ulogama uglavnom kod razvedenih žena i muškaraca. Rastavljeni muškarci, za razliku od rastavljenih žena, nerado podvrgavaju sve ostale uloge svom radu. Naime, njihov je položaj dijametralno suprotan: dok muškarac rastavom stječe mnoge nove brige i odgovornosti, žena ih se rastavom više oslobađa te se može više posvetiti svom radu. Između njih postoje i razlike u pogledu planova za budućnost. Žene su više od muškaraca orijentirane prema nastavnim zvanjima. Rastavljene žene više tendiraju znanstvenom radu i ostalim poslovima koji nisu tradicionalno »ženski«. S druge strane, rastavljeni muškarci, zbog svog nesigurnog položaja, više tendiraju nastavničkim zanimanjima nego njihove neoženjene i oženjene kolege.

Bračno stanje, naravno, utječe i na financijsko stanje studenta: školovanje jednog bračnog partnera u znatnoj mjeri omogućeno je time što ga izdržava drugi bračni partner.

Ispitivanje je pokazalo da konflikt uloga postoji osobito kod udatih žena-studentica. S druge strane, takav se sukob uloga gotovo uopće ne zapaža kod oženjenih muškaraca. Rastava, međutim, ima sasvim suprotne posljedice za muškarca i ženu.

To pokazuje da uloga studenta i uloga bračnog druga nisu posve nezavisne. Njihov se odnos mijenja s mijenjanjem tradicionalnih shvaćanja o bračnim ulogama. Slobodnija shvaćanja dovode i do smanjenja konflikata između uloge studenta i uloge bračnog druga.

Vol. 78, broj 5, ožujak 1973.

Radovi

Alvin Gouldner: Za sociologiju »različitih vrsta političkog izraza«; Ponovni osvrt; Charles S. Fisher: Neke socijalne karakteristike matematičara i njihovog rada; Bernard H. Gustin: Harizma, priznanje i motivacija znanstvenika; Leo A. Goodman: Kauzalna analiza rezultata panel-studija i drugih tipova istraživanja; Howard F. Taylor: Linearni modeli konzistencije; izvjesna proširivanja Blalockove strategije; Roland K. Hawkes: Prostorno uzorkovanje karakteristika gradskog pučanstva; Mark Abrahamson: Funkcionalizam i funkcionalistička teorija stratifikacije; empirijska procjena; Andrew W. Greeley: Akademska karijera i »faktor religije«; Još jedan izvještaj; Dean J. Champion i Michael F. Morris: Analiza sadržaja prikaza knjiga u časopisima American Journal of Sociology, American Sociological Review i Social Forces.

Recenzije i rasprave

Prikazi knjiga

Vol. 78, broj 6, svibanj 1973.

Radovi

Sam D. Sieber: Integracija terenskoga rada i metoda istraživanja; Mark S. Granovetter: Snaga slabih veza; Lowell L. Hargens i Grant M. Farr: Ispitivanje novijih hipoteza o institucionalnoj privrženosti; Howard E. Aldrich: Mogućnosti zapošljavanja Crnaca u crnačkom getu: uloga »bijelog« poduzetništva; W.

Scott Ford: Zajedničko stanovanje pripadnika različitih rasa u graničnom gradu; Još jedan osvrt na kontakt-hipotezu; David Knoke: Međugeneracijska profesionalna mobilnost i političke preferencije američkih muškaraca; Charles E. Werts, Karl G. Jöreskog i Robert L. Linn: Identifikacija i procjena u analizi traga s nemjerljivim varijablama.

Recenzije i rasprave

Howard E. Aldrich

MOGUĆNOSTI ZAPOSŁJAVANJA CRNACA U CRNAČKOM GETU: ULOGA »BIJELOG« PODUZETNIŠTVA

Pokret za građanska prava Crnaca smatra da prisutnost »bijelog« poduzetništva u crnačkim četvrtima koči ekonomski i politički napredak njihova stanovništva. Autor ove studije želio je utvrditi u kolikoj je mjeri bijela dominacija prisutna u crnačkim getima i koje su njene posljedice na životne šanse crnog stanovništva i ekonomski razvitak tih četvrti. Istraživanje je provedeno u tri crnačka geta i tri siromašne bijele četvrti u Bostonu, Chicagu i Washingtonu D. C., tj. u četvrtima koje su se uglavnom razlikovale po rasnom sastavu.

Rezultati su pokazali da Bijelci vode većinu malih poslova i u crnačkim i u bijelim getima, mada postoji trend opadanja broja bijelih vlasnika. Bijeli stanovnici napuštaju te četvrti ali ne i poslove u njima. Drugi pokazatelj bijele dominacije u crnačkim getima jest vrsta i veličina posla. Crnci uglavnom vode poslove na malo i servise, a nema ih u trgovini na veliko i industriji. To znači da ekonomske prednosti pripadaju uglavnom bijelim vlasnicima koji vode većinu poslova, čiji su poslovi veći i važniji pa su im prema tome i prihodi veći. »Bijelo« poduzetništvo praćeno je i bijelom dominacijom i u administrativnim funkcijama u tim četvrtima.

Tako bijeli poduzetnici vrše kontrolu i nad lokalnim tržištem radne snage i nad mogućnostima zaposlenja. U tom pogledu nema veće razlike između crnačkih i bijelih geta, jer se uglavnom radi o istim poslovima sa sitnim kapitalom. Potrebe za radnom snagom šire se privatnim kanalima i podmiruju iz neposredne okoline. Podaci potvrđuju postojanje rasne diskriminacije i na području

zapošljavanja. Crnci mnogo češće upošljavaju lokalno stanovništvo i kao vlasnici poslova i kao menadžeri bijelih vlasnika, nego što to čine bijeli poduzetnici. Ovi nastoje, kad god je moguće, da uglavnom zaposle bijele radnike bez obzira na rasni sastav lokalnog stanovništva. Međutim, i vrsta posla utječe na sastav zaposlenih: što je posao manji i neznatniji to će se poduzetnik više orijentirati na lokalno, tj. crno stanovništvo.

Autor se nije zadržao samo na pitanju ograničenih mogućnosti zapošljavanja Crnaca kao pojedinaca nego ga je zanimalo i stupanj do kojeg je jedno područje samovoljno u pogledu mogućnosti zapošljavanja. To je još jedan pokazatelj vanjskih pritisaka na autonomiju siromašnih lokalnih zajednica. Podaci su pokazali da većina bijelih vlasnika ne živi u getu, pa i profit odlazi izvan geta. Isto tako, većina radne snage siromašnih četvrti zaposlena je i stvara dohodak izvan granica tih četvrti. Osim toga, bijeli poduzetnici postepeno se ali sigurno povlače iz geta a da ih ne prati adekvatni porast »crnog« poduzetništva. To znači da se smanjuje mogućnost ekonomskog rasta lokalne crne zajednice. Crnačka geta mogla bi zaposliti samo oko 42% a bijela oko 55% ukupne radne snage ako bi lokalni poduzetnici zapošljavali samo lokalnu radnu snagu. To znači da 3/5 zaposlenih stanovnika geta i oko 1/2 zaposlenih stanovnika drugih siromašnih četvrti treba da traže posao izvan svoje lokalne zajednice. Drugim riječima, ove četvrti ne mogu biti samodovoljne, jer su uglavnom izvoznici radne snage.

Pokret za građanska prava, međutim, razvio je nekoliko strategija koje bi trebale dovesti do samodovoljnosti crnačkih geta na ekonomskom planu. Liberalna strategija ističe ukidanje rasne diskriminacije u praksi zapošljavanja. Bijeli vlasnici ostaju u getu samo s tom razlikom da prvenstveno zapošljavaju lokalnu radnu snagu. To ne bi ništa bitno izmijenilo: većina bi i nadalje morala tražiti posao izvan geta. Druga, tzv. »crna« strategija zahtijeva da Crnci vlasnici i poslodavci potpuno preuzmu ekonomske organizacije. To bi dovelo do diskriminacije bijelog stanovništva jer bi Crnci isključivo zapošljavali crnu radnu snagu. No, ne bi riješilo glavni problem — tj. da većina stanovnika mora

tražiti i dalje posao izvan svoje lokalne zajednice. Treća moguća strategija kombinira prethodne dvije tako da u ove četvrti želi privući što više novog kapitala i otvoriti nova radna mjesta. Međutim, potencijali radne snage toliko su veliki a mogućnosti novih zaposlenja nerazmjerno male — čak i kad u crnačkim getima ne bi postojao neprekidni trend napuštanja poslova od bijelih vlasnika.

Sve ove zapreke ne znače da nema pozitivnih rezultata od proširivanja mogućnosti zapošljavanja za crnačko stanovništvo. Ali oni su prije svega neekonomske prirode. Cilj je studije bio samo da pokaže odnos vlasništva i zapošljavanja u crnim i bijelim siromašnim zajednicama i neke probleme s kojima se sukobljavaju oni koji žele promijeniti taj odnos. Pitanje lokalne kontrole nad poslovima ne ističu toliko crnačke vođe (jer su svjesni da sama promjena vlasnika u crnačkim getima neće bitno izmijeniti njihov odnos sa širom bijelom zajednicom), koliko to proizlazi iz federalne kampanje za širenje »ekonomskog razvoja manjina« i »crnog kapitalizma«. Ukoliko ova kampanja ne bude praćena adekvatnim (ogromnim) investicijama i ekonomskim potezima, ona može samo pojačati rasne napetosti i sukobe između očekivanja i stvarnih rješenja.

Marija Vučetić

REVUE FRANÇAISE DE SOCIOLOGIE

Broj 1, siječanj — ožujak 1974.

Radovi

Pierre Bourdieu: Budućnost klase i objektivnost šansa; Olgierd Lewandowski: Diferencijacija i mehanizmi integracije vladajuće klase. Društvena slika elite prema »Who's who in France«; Charles Suaud: Doprinos sociologiji zanimanja: vjerska sudbina i školski plan; Dominique Schnapper: Muzej i škola.

Pierre Bourdieu

BUDUĆNOST KLAZE I OBJEKTIVNOST ŠANSA

Članak objavljen u ovom broju dio je obimnog istraživanja što ga već neko-